

Besluit Verlenen ontheffing

Datum
13 oktober 2023

Zaaknummer
2023-010358

Onderwerp
Wet natuurbescherming -
soortbescherming

Inlichtingen bij
Provincieloket
026 359 99 99
post@gelderland.nl

Blad
1 van 18

Locatie Rivier de Berkel | Traject Lochem – Almen (6 km) **Gemeente** Lochem

Activiteit
Hermeandering rivier de Berkel

Beste [REDACTED]

Hierbij ontvangt u het definitieve besluit op bovengenoemde aanvraag betreffende een hermeanderingproject van rivier de Berkel over een lengte van circa 6 km tussen Lochem en Almen waarbij verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden voor de gewone dwergvleermuis, bever, poelkikker, gevlekte witsnuitlibel, das, bunzing, wezel, hermelijn, waterspitsmuis, beekdonderpad, grote modderkruiper en beekrombout. Wij verlenen u deze ontheffing.

De bijlagen maken onderdeel uit van dit besluit

Bijlage 1 bevat een toelichting op ons besluit. Ook zijn de voorschriften van deze ontheffing beschreven in bijlage 1. In bijlage 2 is een kaart van het projectgebied opgenomen. In bijlage 3 zijn de mitigerende maatregelen weergegeven. Neem alle bijlagen goed door.

Besluit

U ontvangt nu het definitieve besluit. Wij publiceren dit definitieve besluit op www.overheid.nl. Belanghebbenden kunnen bezwaar maken tegen het besluit.

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

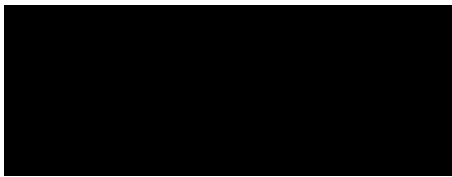
Blad

2 van 18

Meer informatie

Heeft u nog vragen? Kijk daarvoor op [gelderland.nl](https://www.gelderland.nl). U kunt ook contact opnemen met het Provincieloket via telefoonnummer 026 359 99 99. Houdt u het zaaknummer van deze brief bij de hand. We kunnen u dan sneller helpen.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Gelderland,

Erik Steenbergen
Teammanager Vergunningverlening

Documentnummers inzage stukken:

03968693, 03968697, 03998504, 04001640, 04001641

Belanghebbenden kunnen binnen zes weken na dagtekening van dit besluit bezwaar maken. Richt uw bezwaarschrift aan: Gedeputeerde Staten, secretariaat Commissie rechtsbescherming, Postbus 9090, 6800 GX Arnhem. Graag 'bezwaarschrift' vermelden op de envelop en op de brief.

U kunt uw bezwaarschrift ook elektronisch indienen op het portaal Rechtsbescherming. Hiervoor gebruikt u DigiD, eHerkenning of eIDAS.

Meer informatie vindt u op www.gelderland.nl/bezwaren en bij het Provincieloket 026 359 99 99.

Als u een bezwaarschrift indient, kunt u bij de rechter een verzoek indienen voor een voorlopige voorziening. Zie www.rechtspraak.nl.

Bijlagen

- Bijlage 1 – Toelichting besluit
- Bijlage 2 – Kaart projectgebied
- Bijlage 3 – Mitigerende maatregelen

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

Blad

3 van 18

BIJLAGE 1 – TOELICHTING BESLUIT

Beslissing van GEDEPUTEERDE STATEN VAN GELDERLAND op het verzoek van Waterschap Rijn en IJssel, Liemersweg 2, 7006 GG Doetinchem, hierna te noemen de aanvrager, van 28 juli 2023 om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming, hierna de Wnb.

De opbouw van deze beslissing is als volgt:

- Allereerst worden de ingediende *aanvraag en het procesverloop* toegelicht;
- Daarna volgt het *besluit* met inbegrip van de voorschriften;
- Onder het kopje *beoordeling* wordt de onderbouwing van het besluit gegeven;
- De beslissing wordt afgesloten met een *conclusie en overige verplichtingen*.

AANVRAAG EN PROCESVERLOOP

Op 28 juli 2023 ontvingen wij een aanvraag van Waterschap Rijn en IJssel voor een ontheffing in het kader van hoofdstuk 3 van de Wnb op grond van artikel 3.5 lid 2: het opzettelijk verstoren van bever; artikel 3.5 lid 2 en lid 4 voor het beschadigen of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis en het opzettelijk verstoren van vleermuizen; artikel 3.5 lid 1, 2, 3 en 4 voor het vangen, verstoren, rapen van eieren en beschadigen of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de poelkikker en gevlekte witsnuitlibel; artikel 3.10 lid 1a en 1b voor het opzettelijk vangen en voor het opzettelijk beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen van grote modderkruiper, beekdonderpad en beekrombout; artikel 3.6 lid 2 voor het onder zich hebben en vervoeren van dieren; artikel 3.34 lid 1 voor het uitzetten van dieren of eieren van dieren en artikel 3.10 lid 1b voor het opzettelijk beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van das, bunzing, wezel, hermelijn en waterspitsmuis.

De ontheffing wordt aangevraagd op basis van de in de wet genoemde belangen van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten; ter bescherming van wilde flora of fauna; van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden of van kleinschalige bouwactiviteiten, met inbegrip van het daarop volgende gebruik van het gebied of het gebouwde én in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer.

De aanvraag maakt deel uit van deze ontheffing.

Er is voor de aangevraagde projectwerkzaamheden niet eerder een ontheffing verleend.

Er wordt geen gebruik gemaakt van een gedragscode.

Op 3 oktober 2023 hebben wij van de aanvrager aanvullende stukken ontvangen waarom wij per e-mail van 27 september 2023 hebben verzocht.

Deze aanvraag is nog niet getoetst aan het gebiedendeel zoals neergelegd in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming. Naar aanleiding van de uitspraak 'Porthos' van 2 november 2022 (ECLI:NL:RVS:2022:3159) mag de zogenoemde partiële bouwvrijstelling niet langer toegepast worden, waardoor effecten van stikstofdepositie als gevolg van de aanlegfase niet langer vergunningvrij zijn. Mogelijk zijn er door het project ook effecten (van stikstof) op een Natura 2000-gebied en is hier ook een vergunning Wnb voor nodig. Indien dit het geval is, dient de aanvrager deze ook bij de provincie aan te vragen.

Op dit besluit is hoofdstuk 4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

Blad

4 van 18

BESLUIT

Gedeputeerde Staten van Gelderland

HEBBEN BESLOTEN

gelet op de artikelen 3.8 lid 1 en lid 5, 3.9 lid 1 en lid 2, 3.10 lid 2 en 3.34 lid 3 van de Wet natuurbescherming

ONTHEFFING TE VERLENEN

aan Waterschap Rijn en IJssel, Liemersweg 2, 7006 GG Doetinchem

voor de soorten, de verbodsbepalingen en de wettelijke belangen zoals weergegeven in tabel 1

Tabel 1 Soorten, verboden en belangen

Soort	Verbod	Belang	
Gewone dwergvleermuis (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	Artikel 3.5 lid 2	Het opzettelijk verstoren	A, B
	Artikel 3.5 lid 4	Het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	
Poelkikker (<i>Pelophylax lessonae</i>) Gevlekte witsnuitlibel (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)	Artikel 3.5 lid 1	Het opzettelijk vangen	A, B
	Artikel 3.5 lid 2	Het opzettelijk verstoren	
	Artikel 3.5 lid 3	Het opzettelijk rapen van eieren	
	Artikel 3.5 lid 4	Het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	
	Artikel 3.6 lid 2	Het onder zich hebben/vervoeren	
	Artikel 3.34 lid 1	Het uitzetten van individuen en/of eieren/larven	
Bever (<i>Castor fiber</i>)	Artikel 3.5 lid 2	Het opzettelijk verstoren	A, B
Das (<i>Meles meles</i>) Bunzing (<i>Mustela putorius</i>) Wezel (<i>Mustela nivalis</i>) Hermelijn (<i>Mustela erminea</i>) Waterspitsmuis (<i>Neomys fodiens</i>)	Artikel 3.10 lid 1b	Het opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	C, D
Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)	Artikel 3.10 lid 1a	Het opzettelijk vangen	C, D

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

Blad

5 van 18

Beekdonderpad (<i>Cottus rhenanus</i>)	Artikel 3.10 lid 1b	Het opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	
Beekrombout (<i>Gomphus vulgatissimus</i>)	Artikel 3.34 lid 1	Het uitzetten van individuen en/of eieren/larven	

Belang:

- A. Artikel 3.8 lid 5b onder 1 van de Wnb: in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.
- B. Artikel 3.8 lid 5b onder 3 van de Wnb: in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.
- C. Artikel 3.10 lid 2 onder a van de Wnb: in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden of van kleinschalige bouwactiviteiten, met inbegrip van het daarop volgende gebruik van het gebied of het gebouwde.
- D. Artikel 3.10 lid 2 onder f van de Wnb: in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer.

en voor het gebruik van de middelen zoals weergegeven in tabel 2.

Tabel 2 Middelen

Soort	Verbod	Middel
Poelkikker	Vangen	Fijnmazig schepnet handmatig
Gevlekte witsnuitlibel	Vangen	Fijnmazig schepnet handmatig
Grote modderkruiper	Vangen	Fijnmazig schepnet handmatig
Beekdonderpad	Vangen	Fijnmazig schepnet handmatig
Beekrombout	Vangen	Fijnmazig schepnet handmatig

Aan deze ontheffing zijn op grond van artikel 5.3 van de Wet natuurbescherming de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing geldt voor het traject rivier de Berkel tussen Lochem en Almen (ca. 6 km lang) zoals aangegeven in figuur 1 van bijlage 2.
2. De werkzaamheden moeten uiterlijk 31 december 2028 zijn uitgevoerd¹. Als na 1 november 2025 nog versturende werkzaamheden plaatsvinden zonder dat hiervoor in een eerder stadium ongeschikt is gemaakt, dient een actualisatie van het ecologisch onderzoek uit 2022 (en daaropvolgend 2023) plaats te vinden.
3. De ontheffing geldt uitsluitend voor de soorten, verboden en belangen zoals weergegeven in tabel 1 en voor het gebruik van de middelen zoals weergegeven in tabel 2.
4. De ontheffinghouder neemt direct contact op met de provincie Gelderland indien er verbodsbepalingen worden overtreden waarvoor geen ontheffing is verleend. Dit kan het geval zijn als er negatieve effecten optreden op soorten waarvoor geen ontheffing is verleend of als er

¹ Indien de werkzaamheden nog niet zijn afgerond op de genoemde einddatum, dient minimaal 26 weken vóór de einddatum een verlenging te worden aangevraagd via e-mailadres post@gelderland.nl onder vermelding van het zaaknummer.

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

Blad

6 van 18

onverwachte negatieve effecten van de activiteiten optreden. Dit kan via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2023-010358.

5. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
6. De in voorschrift 5 genoemde (rechts)personen beschikken op de plaats waar de activiteiten van de ontheffing worden uitgevoerd over een (digitale) kopie van deze ontheffing, en tonen deze op verzoek aan de daartoe bevoegde toezichthouders en opsporingsambtenaren.
7. De in voorschrift 5 genoemde (rechts)personen zijn op de hoogte van de inhoud en het doel van deze ontheffing en de daaraan verbonden voorschriften, zodanig dat zij daar ook invulling en uitvoering aan kunnen geven.
8. Indien de ontheffinghouder de ontheffing in zijn geheel wil overdragen dan dient voor deze naamswijziging toestemming te worden gevraagd bij de provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2023-010358.
9. Voorafgaand aan de werkzaamheden waardoor verbodsbepalingen worden overtreden moet melding worden gedaan bij de provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2023-010358.
10. De voorgenomen werkzaamheden worden uitgevoerd onder begeleiding van een ecologisch deskundige² op het gebied van de gewone dwergvleermuis, bever, poelkikker, gevlekte witsnuitlibel, das, bunzing, wezel, hermelijn, waterspitsmuis, beekdonderpad, grote modderkruiper en beekrombout.
11. Voorafgaand aan de werkzaamheden waardoor verbodsbepalingen worden overtreden wordt door de ontheffinghouder een ondertekende opdrachtbevestiging van de ecologische begeleiding verstrekt aan de provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2023-010358. In de opdrachtbevestiging wordt een omschrijving van de ecologische begeleiding, de naam en het telefoonnummer van de ecologisch deskundige vermeld.
12. Vanaf het moment dat verstorende werkzaamheden plaatsvinden is de ontheffinghouder ervoor verantwoordelijk dat de ecologisch deskundige tijdens de ecologische begeleiding alle bevindingen bijhoudt in een logboek. In het logboek wordt vermeld op welke data de deskundige aanwezig was, welke werkzaamheden zijn uitgevoerd en begeleid, en hoeveel exemplaren en verblijfplaatsen van welke beschermde soorten op welke locatie zijn waargenomen. Tevens worden er duidelijke foto's van de werkzaamheden en de geplaatste voorzieningen opgenomen in het logboek. Het logboek moet altijd aanwezig zijn op de

² De provincie Gelderland verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie, habitats en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en ((soort)specifieke) ecologische kennis heeft. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.

Met betrekking tot soorten of specifieke soorten kan als deskundige ook iemand worden aangemerkt die:

- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt ecologie, natuurbeheer of vergelijkbaar; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

Blad

7 van 18

projectlocatie en wordt door de ontheffinghouder op verzoek van een toezichthouder direct overhandigd.

13. Het logboek wordt door de ontheffinghouder uiterlijk twee weken na afronding van de werkzaamheden waarbij ecologische begeleiding nodig was aan de provincie Gelderland verstrekt via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van zaaknummer 2023-010358.

Soortspecifieke voorschriften

14. Alle mitigerende maatregelen zoals genoemd in tabel 4 en die zijn opgenomen in bijlage 3 van deze ontheffing worden uitgevoerd.
15. De deskundige zoals genoemd in voorschrift 10 begeleidt in elk geval de werkzaamheden bij de watergangen, het vangen en uitzetten van gevangen individuen, het plaatsen of aanbrengen van mitigerende maatregelen, het ongeschikt maken van verblijfplaatsen en de terreinen en onderzoekt het op de kant gebrachte slib op mogelijk aanwezige dieren.
16. Voor het ongeschikt maken voor vleermuizen mogen geen zelf-expanderende vulmiddelen (zoals purschuim) worden gebruikt om gaten dicht te zetten en geen netten of andere materialen worden toegepast waarin ze verstrikt kunnen raken.
17. Als in de broedperiode gewerkt wordt dienen aanwezige broedgevallen van algemene broedvogels buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden te blijven. Een deskundige op het gebied van vogels dient te bepalen of en welke werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden.
18. De voorgeschreven voorzieningen zoals beschreven in tabel 4 moeten conform de richtlijnen uit de kennisdocumenten van BIJ12 en de Handreiking kleine marters (Bouwens, 2017) geplaatst worden (hoogte, expositie, etc.). De ontheffinghouder ziet erop toe dat de voorzieningen duurzaam zijn en te allen tijde functioneel blijven.
19. In principe wordt er geen (bouw)verlichting toegepast. Als er toch verlichting nodig is, wordt deze in overleg met een ter zake kundige ecoloog zo afgesteld dat kwetsbare gebieden niet worden aangelicht.
20. Tijdens de uitvoering van *alle* werkzaamheden wordt steeds één vaste werkrichting gehanteerd. Hierbij moet één werkrichting gekozen worden, zodat mogelijke aanwezige dieren de kans hebben om te vluchten.
21. Invasieve exoten Japanse duizendkoop, reuzenbereklaauw, reuzenbalsemien, smalle waterpest en diverse exotische rivierkreeften zijn te verwachten in het plangebied. Exotische plantensoorten worden verwijderd en afgevoerd (grond met wortels en plantendelen) om verspreiding tegen te gaan. Als er exotische rivierkreeften aangetroffen worden, worden deze eveneens op verantwoorde wijze verwijderd en vernietigd.

Gewone dwergvleermuis

22. De te kappen bomen moeten voorafgaand aan de kapwerkzaamheden ongeschikt gemaakt worden (zie voorschrift 24). Er mag alleen ongeschikt gemaakt worden in het actieve seizoen van vleermuizen, lopend van 1 april tot 1 november en niet in de kwetsbare kraamperiode (niet tussen 1 mei en 15 juli). Echter, aangezien het om kap van bomen gaat en dit bij voorkeur ook buiten het broedseizoen van vogels uitgevoerd moet worden, moeten de te kappen bomen ongeschikt gemaakt worden tussen 1 september en 1 november. Het ongeschikt maken moet maximaal 2 weken voor de werkzaamheden worden uitgevoerd. Echter tussen het ongeschikt

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

Blad

8 van 18

maken en de start van de werkzaamheden moeten wel minimaal 3 dagen zitten waarop het weer bij zonsondergang geschikt is geweest voor vleermuizen; minimaal 10 graden Celsius, weinig wind (< 5 Bft) en droog. Na deze drie dagen moet nogmaals met een avondcontrole door een vleermuisdeskundige, en bij geschikt weer voor vleermuizen, gecontroleerd worden of de vleermuizen echt vertrokken zijn.

23. Indien bij de controleronde uitvliegende vleermuizen worden waargenomen, worden in overleg met de ecologisch deskundige aanvullende maatregelen getroffen om de verblijfplaatsen ongeschikt te maken. Ook na deze maatregelen moet een controle worden uitgevoerd of de vleermuizen echt vertrokken zijn, zoals omschreven bij voorschrift 22. Deze cyclus dient net zolang herhaald te worden totdat er geen uitvliegende vleermuizen meer worden waargenomen.
24. Aanwezige holtes in de te kappen bomen dienen voorafgaand aan het ongeschikt maken – in de actieve periode van vleermuizen – door middel van endoscopisch onderzoek onderzocht te worden op aanwezigheid van vleermuizen en/of andere beschermde soorten zoals bosuil, ransuil en steenuil (holenbroeders) en/of marterachtigen. Als de holte niet volledig te overzien is, dienen alle mogelijke in- en uitvliegopeningen afgesloten te worden met exclusion flaps. Ook dienen losse schorsplaten geïnspecteerd te worden op aanwezigheid van dieren en vervolgens voorzichtig handmatig verwijderd te worden. Als tussen 1 september en 1 november bij een visuele inspectie van de holte deze ruimte wel volledig te overzien is, en er zijn met zekerheid geen dieren aanwezig, dan mag de holte/boom al definitief dichtgezet worden met bijvoorbeeld stevig plastic.
25. Als blijkt dat er beschermde soorten anders dan gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis een verblijfplaats (of nestplaats) hebben in een holte, dan dient/dienen de betreffende boom/bomen behouden te blijven en dient de provincie Gelderland geïnformeerd te worden. Waar nodig kunnen extra maatregelen en/of een aangepaste werkwijze gevraagd worden.
26. Direct voorafgaand aan het ongeschikt maken en de kapwerkzaamheden dienen de bomen gecontroleerd te worden op mogelijk gevestigde jaarrond beschermde nesten van soorten. Als er (jaarrond beschermde) nesten van vogels of andere verblijfplaatsen van beschermde soorten anders dan gewone dwergvleermuis aangetroffen worden, dient er contact opgenomen te worden met de provincie Gelderland.
27. De 12 vleermuis(boom)kasten van het type Schwegler 1 FF krijgen een permanent karakter en dienen derhalve voor onbepaalde tijd te blijven hangen aan geschikte en vitale bomen die op termijn niet gekapt worden. De kasten dienen minimaal zes maanden voorafgaand aan het ongeschikt maken (en aansluitend de kapwerkzaamheden) aangebracht te zijn voor voldoende gewinningstijd.

Bever

28. De werkzaamheden aan de watergangen moeten zoveel mogelijk buiten de kwetsbare voortplantingsperiode van bever, die globaal loopt van 1 april tot 1 oktober, uitgevoerd worden. Een ecologisch deskundige op het gebied van bever dient het juiste moment van werken te bepalen en de uitvoering te begeleiden.
29. Door de werkzaamheden verdwijnt er geen burcht en zijn er geen werkzaamheden gepland in de nabijheid van een burcht die de functionaliteit mogelijk kunnen schaden.
30. De werkzaamheden moeten overdag (tussen zonsopkomst en zonsondergang) uitgevoerd worden om verstoring te voorkomen.

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

Blad

9 van 18

Beekdonderpad, grote modderkruiper, beekrombout, gevlekte witsnuitlibel en poelkikker

31. Graafwerkzaamheden in het natte profiel moeten buiten de kwetsbare perioden van beekdonderpad, grote modderkruiper, beekrombout, gevlekte witsnuitlibel en poelkikker plaatsvinden. De meest ideale periode is tussen 1 september en 1 november, afhankelijk van de weersomstandigheden kan dit langer of korter zijn. Ook een fasering in werkzaamheden speelt hier een rol. Een ecologisch deskundige dient de juiste periode voor uitvoering te bepalen.
32. In de perioden juni t/m augustus en november t/m april moet er rekening gehouden worden met de watertemperatuur. Bij temperaturen boven de 20 graden Celsius kunnen vissen lethargisch worden. Idem als de temperatuur onder de 10 graden Celsius zakt. Een ecooloog dient het juiste moment te bepalen.
33. Daar waar graafwerkzaamheden in het natte profiel plaatsvinden, moet de vrijgekomen grond/slib/bagger op het onderhoudspad uitgespreid en onderzocht worden door een ecooloog op mogelijk aanwezige individuen of eieren/larven van individuen.
34. Aanwezige individuen en/of eieren en larven worden zo snel mogelijk, in sommige gevallen tijdelijk – tot maximaal een halve dag na vangst – in opvangbakken met gebiedseigen water geplaatst door een ecologisch deskundige. Daaropvolgend worden de individuen uitgezet op locaties zo dicht mogelijk bij het originele leefgebied, in overeenkomstig water met hetzelfde watersysteem. De uitzetgebieden hebben daarbij een open verbinding met het water waar de exemplaren zijn weggevangen. In geval van hoofdstroom de Berkel moet dit een ander deel van de hoofdstroom zijn dat benedenstrooms van het vangstgebied ligt. In het geval van de sloten zijn dit door de ecooloog aangewezen sloten die in de directe omgeving liggen.
35. Als naast beekdonderpad, grote modderkruiper, beekrombout, gevlekte witsnuitlibel en poelkikker moeten ook andere amfibieën, libellen en/of vissen op de oever belanden en/of gevangen worden, moeten ook deze conform voorschrift 34 weer uitgezet worden.

Das, bunzing, wezel, hermelijn en waterspitsmuis

36. De werkzaamheden moeten buiten de kwetsbare voortplantingsperiode van das, bunzing, wezel, hermelijn en waterspitsmuis plaatsvinden, die globaal loopt van 1 maart tot 1 september. Daar waar dit niet mogelijk is, moet het plan/werkgebied voorafgaand aan de werkzaamheden, maar buiten de kwetsbare perioden, ongeschikt gemaakt worden door aanwezige vegetatie kort te maaien tot max. 10 cm boven maaiveld en aanwezige dekking structuren te verwijderen. Niet ongeschikt maken bij vorst. Een ecologisch deskundige dient het juiste moment van ongeschikt maken en uitvoering van de werkzaamheden te bepalen en te begeleiden.
37. Het ongeschikt maken én de werkzaamheden moeten in één richting uitgevoerd worden, zodat mogelijk aanwezige individuen de mogelijkheid hebben om te vluchten.
38. Na het ongeschikt maken wordt minimaal één week gewacht, waarna een controle plaatsvindt of individuen daadwerkelijk niet (meer) in het plangebied aanwezig zijn.
39. De werkzaamheden moeten overdag (tussen zonsopkomst en zonsondergang) uitgevoerd worden om verstoring (zoveel mogelijk) te voorkomen.
40. Aangezien niet uit te sluiten is dat er verblijfplaatsen van kleine marterachtigen (bunzing, wezel en hermelijn) verloren gaan, worden er tijdig op zes locaties 3 takkenrillen en 3 marterhopen aangelegd (zie figuur 3 in bijlage 3). De marterhopen (afmeting: 3 meter lang, 2 meter breed en 1 meter hoog) moeten bestaan uit een bodem van dun materiaal met daarop gestapelde stammen en takken. Aanvullend kunnen betonnen elementen met openingen in de hopen verwerkt worden, met daartussen takken en een dak van riet en hooi.

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

Blad

10 van 18

BEOORDELING VAN DE AANVRAAG**Project**

Waterschap Rijn en IJssel is voornemens werkzaamheden ten behoeve van hermeandering van rivier de Berkel uit te voeren over een lengte van circa 6 km tussen de plaatsen Lochem en Almen. Bij het project worden, naast de hoofdstroom, ook het gebied tussen het Twentekanaal (in het noorden) en de Lage Lochemseweg, Lageweg en Kijksteg (in het zuiden) betrokken. In het kader van het project vinden verschillende werkzaamheden plaats, waaronder:

- Het aanbrengen van een vlonderpad onder de brug onder de N312;
- Het op verschillende locaties aanleggen van natuurvriendelijke oevers, plasdrasoevers en onderhoudspaden en het graven en verbreden van kleine waterlopen;
- Het verleggen van de loop van de Berkel. Het (gedeeltelijk) dempen van de oude loop waar nodig. Bij deze werkzaamheden worden bomen gekapt. Waar de loop van de Berkel veranderd worden stuwen en kanovoorzieningen aangepast;
- Ophogen of afgraven van verschillende terreindelen tijdens de inrichting;
- Inrichting overstromingsvlakte met strangen (geulen) en ruggen, inclusief inlaat- en uitstroomvoorziening en onderhoudspad;
- Aanbrengen nieuwe stuw en vispassage;
- Uitbreiding loofbos op verschillende delen van het depot;
- Ontwikkeling van struweelzones;
- Ontwikkeling van kruiden- en faunarijke grasland;
- Herinrichten van het afgesneden deel van de Berkel, met plas-dras zones, bosoevers en een deel blijvend (afgesloten) open water;
- Uitvoering van kavelaanvaardingswerkzaamheden voor het verbeteren van de landbouwpercelen.

De initiatiefnemer is voornemens om de werkzaamheden in het najaar van 2023 te starten, gefaseerd per werk/deelgebied. Naar verwachting zijn de werkzaamheden na 1 jaar afgerond, met mogelijk vertraging wanneer werkzaamheden onverhoopt uitgesteld moeten worden. Per locatie hebben de werkzaamheden een uitvoeringsduur van enkele dagen tot enkele weken. De werkzaamheden in slibdepot Dochteren hebben een uitvoeringsduur van circa 4 maanden.

In de bij de aanvraag toegevoegde rapportages *'Quickscan hermeandering Berkel, Lochem-Almen'* (Tauw, d.d. 12 september 2022) en *'Nader onderzoek hermeandering Berkel'* (Tauw, d.d. 6 juni 2023) en *'Activiteitenplan hermeandering Berkel, traject Lochem- Almen | Onderbouwning voor Wnb ontheffingsaanvraag'* (Tauw, d.d. 27 juli 2023) en in de aanvullende informatie van 3 oktober 2023 zijn opgenomen:

- het uitgevoerde ecologisch onderzoek en de resultaten;
- een effectbeoordeling van het project;
- de te nemen mitigerende of compenserende maatregelen;
- alternatievenafweging;
- onderbouwning wettelijk belang;
- beoordeling staat van instandhouding.

In de aanvraag beschreven ecologische waarden en de effecten van het project op deze waarden

Er heeft ecologisch onderzoek plaatsgevonden naar dreps, glad biggenkruid, korensla, bever, boomarter, bunzing, wezel, hermelijn, das, eekhoorn, waterspitsmuis, vleermuizen, ransuil, steenuil, boomvalk, buizerd, havik, sperwer, wespandief, roek, poelkikker, grote modderkruiper, hazelworm, ringslang, beekdonderpad, teunisbloempijlstaart, beekrombout en gevlekte witsnuitlibel in 2022 en 2023 (zie ook tabel 3.1 op p. 11 – 13 van het activiteitenplan).

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

Blad

11 van 18

De aanvrager heeft aangegeven dat de onderzoeken zijn uitgevoerd op basis van het op dat moment vigerende vleermuisprotocol van het Netwerk Groene Bureaus, de SOVON BMP-methodiek, de Handreiking kleine marters (Bouwens, 2017) en de kennisdocumenten van BIJ12.

Tabel 3 geeft een overzicht van de resultaten van het uitgevoerde ecologisch onderzoek en de te verwachten effecten van het project.

Tabel 3 Resultaten ecologisch onderzoek en effectbeoordeling

Aangetroffen soorten	Aantal aangetroffen verblijfplaatsen	Aantal verblijfplaatsen waar effecten verwacht worden
Gewone dwergvleermuis	5 paarverblijfplaatsen	3 paarverblijfplaatsen
Bunzing, wezel en hermelijn	geen leef- en foerageergebied	>2 verblijfplaatsen leef- en foerageergebied
Bever	waarneming individu leef- foerageergebied	geen leef- en foerageergebied
Das	waarneming individu	geen leef- en foerageergebied
Waterspitsmuis	geen	geen leef- en foerageergebied
Poelkikker	voortplantingshabitat vaste rust- en verblijfplaatsen overwinteringshabitat	voortplantingshabitat vaste rust- en verblijfplaatsen overwinteringshabitat
Grote modderkruiper	leefgebied	leefgebied
Beekdonderpad	Potentieel leefgebied	potentieel leefgebied
Gevlekte witsnuitlibel	leefgebied	potentiële verblijfplaatsen leefgebied
Beekrombout	geen waarnemingen leefgebied	potentiële verblijfplaatsen leefgebied
Exoten	Japane duizendkoop, reuzenbereklaauw, reuzenbalsemien en smalle waterpest	Japane duizendkoop, reuzenbereklaauw, reuzenbalsemien , smalle waterpest en exotische rivierkreeften
Algemene broedvogelsoorten		

Preventieve maatregelen

De werkzaamheden worden zoveel mogelijk buiten het broedseizoen uitgevoerd om doden, verwonden of verstoren van broedende vogels te voorkomen.

Mitigerende maatregelen

Tabel 4 geeft een overzicht van de te realiseren alternatieve voorzieningen voor de gewone dwergvleermuis, bunzing, wezel, hermelijn, bever, das, waterspitsmuis, poelkikker, grote modderkruiper, beekdonderpad, gevlekte witsnuitlibel en beekrombout. De voorzieningen zijn/worden aangebracht conform de richtlijnen uit het kennisdocument van BIJ12 en de Handreiking kleine marters (Bouwens, 2017). Daarnaast raken de werkzaamheden met name (tijdelijk) leef- en foerageergebied van soorten. Aangezien er met het hermeanderingproject van de Berkel een natuurverrijking plaatsvindt in de vorm van o.a. de aanleg van natuurvriendelijke oevers, bosoevers, moerasgebieden, vegetatierijke sloten, hagen en struweelranden wordt in de permanente situatie ruimschoots gecompenseerd en geoptimaliseerd voor de soorten. In bijlage 3 van deze ontheffing zijn de locaties van de voorzieningen opgenomen.

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

Blad

12 van 18

Tabel 4 Overzicht van de te realiseren alternatieve voorzieningen

Soorten waarop negatief effect wordt verwacht	Tijdelijke mitigatie	Permanente mitigatie
Gewone dwergvleermuis	Niet van toepassing. Er wordt direct permanente mitigatie gerealiseerd.	Op 4 februari 2023 zijn 12 vleermuiskasten van het type Schwegler 1FF op geschikte locaties aan bomen geplaatst (zie figuur 2 in bijlage 3). De kasten hebben een permanent karakter en blijven derhalve voor onbepaalde tijd aanwezig. De kasten moeten te allen tijde toegankelijk en functioneel zijn voor vleermuizen.
Bunzing, wezel en hermelijn	Niet van toepassing. Er wordt direct permanente mitigatie gerealiseerd.	Op zes locaties zijn 3 takkenrillen en 3 marterhopen aangelegd (zie figuur 3 in bijlage 3). Het leefgebied van bunzing, wezel en hermelijn wordt geoptimaliseerd door o.a. het aanplanten van struweelhagen en natuurvriendelijke oevers (zie nadere onderbouwing leefgebied op p. 8 – 11 van bijlage 3 van het activiteitenplan).
Bever	Niet van toepassing. De overtreding ziet (hoogstens) toe op verstoring.	Werkzaamheden zoveel mogelijk buiten de voortplantingsperiode (1 april tot 1 september) uitvoeren. Het gebied krijgt een kwaliteitsimpuls voor bever door de realisatie van 300 meter bosoevers langs de oevers van de Berkel. In deze bosoevers ontstaat een struweel met wilgen en zwarte elzen. Deze vormen een geschikt foerageergebied voor bever. Ook de realisatie van natuurvriendelijke oevers, moeraszones en overstromingsvlakte bij het voormalig slibdepot dragen bij aan deze kwaliteitsimpuls.
Das	Niet van toepassing. Geen directe effecten op burchten. Er wordt direct permanente mitigatie in het leefgebied gerealiseerd om een indirect effect op burchten door aantasting van tijdelijk leefgebied te voorkomen.	Er worden meidoorns, houtwallen en bosoevers op zeker vijf trajecten langs de Berkel en struwelen met kruidenrijk grasland gerealiseerd. De struwelen bevinden zich in de bosoevers die een totale lengte hebben van 300 meter in het slibdepot. Aan de droge zijde van deze zones worden soorten als zomereik, Gelderse roos, zwarte braam, gewone vlier en wilde appel aangeplant. Deze soorten zijn geschikte voedselplanten voor de das en zorgen ook voor beschutting. In de permanente situatie is het gehele (nieuwe) leefgebied weer

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

Blad

13 van 18

		geoptimaliseerd beschikbaar (nadere onderbouwing leefgebied dat op p. 3 – 8 van bijlage 3 van het activiteitenplan).
Waterspitsmuis	Niet van toepassing. Er wordt direct permanente mitigatie gerealiseerd.	Er gaat totaal 15.325 m ² leefgebied verloren tijdens de werkzaamheden. Bij de uitvoering komt er 34.539 m ² leefgebied voor terug (netto toename van 19.214 m ²), bestaande uit de aanleg van een nieuwe poel met ruigte zone (4.049 m ²), de aanleg van een moeraszone langs de Berkel (8.368 m ²) en de aanleg van een nieuwe meander met moeraszone in het voormalige slibdepot (22.121 m ²). Bovendien is het leefgebied in de oude loop van de Berkel op Landgoed Velhorst op termijn weer beschikbaar.
Poelkikker	Niet van toepassing. Er wordt direct permanente mitigatie gerealiseerd.	Tijdens de gefaseerde werkzaamheden buiten de kwetsbare perioden wordt in totaal 2.898 meter aan natuurvriendelijke oevers en 34.539 m ² moerasgebied aangelegd. Met deze inrichting wordt voorzien in behoud van voldoende (+) geschikt leefgebied voor poelkikker.
Grote modderkruiper	Niet van toepassing. Er wordt direct permanente mitigatie gerealiseerd.	Bij werkzaamheden (herprofilen, uitbaggeren, deels dempen) in agrarisch gebied waar poelkikker potentieel voorkomt, buiten de kwetsbare perioden, worden individuen gevangen en uitgezet in blijvende watergangen. Het oppervlak dat ontstaat met de ontwikkeling compenseert ruim 1:1 met het verlies.
Beekdonderpad	Niet van toepassing; leefgebied beperkt zich tot stortstenen rond de stuwen. Er wordt direct permanente mitigatie gerealiseerd.	Bij werkzaamheden aan en rond de stuwen, buiten de kwetsbare periode, wordt gecompenseerd door bij de nieuwe stuw 500 m ² (1:1) stortstenen te plaatsen die geschikt zijn als leefgebied van beekdonderpad. De stuw ter hoogte van Landgoed Velhorst blijft ongemoeid.
Gevlekte witsnuitlibel	Niet van toepassing. Er wordt direct permanente mitigatie gerealiseerd.	De waterlopen die worden gebaggerd ontwikkelen op den duur opnieuw een vegetatie die geschikt is als leefgebied. Tijdens de ontwikkeling worden ook nieuwe verblijfplaatsen ontwikkeld in de vorm van natuurvriendelijke oevers en bosoevers. In totaal wordt er 3.197 meter nieuwe watergang met verblijfplaatsen voor gevlekte witsnuitlibel ontwikkeld.
Beekrombout	Niet van toepassing. Er wordt direct permanente mitigatie gerealiseerd.	Alternatief leefgebied met potentiële verblijfplaatsen worden ontwikkeld bij de aanleg van de nieuwe meander. Er wordt 415 meter waterloop (deels) gedempt. De nieuwe meander zorgt voor 480 meter nieuw leefgebied (+65 meter).

Beoordelingskader

Tabel 5 geeft een overzicht weer van de relevante aspecten waarop getoetst is in het kader van de Wnb.

Tabel 5 Beoordeling van het toetsingskader

Toetsingskader	Beoordeling
Er is voldoende onderzoek uitgevoerd naar alle mogelijk voorkomende soortgroepen en alleen op de aangevraagde soorten treedt een effect op door het project.	Ja
Het onderzoek naar de aangevraagde soorten is door deskundigen uitgevoerd en door ons als voldoende beoordeeld.	Ja
De negatieve effecten op de aanwezige natuurwaarden worden met de voorgeschreven maatregelen voldoende gemitigeerd en gecompenseerd. <u>Toelichting:</u> <ol style="list-style-type: none"> De te kappen bomen moeten direct voorafgaand aan de kap visueel geïnspecteerd worden op de aanwezigheid van (jaarrond beschermde) nesten/verblijfplaatsen én/of aanwezigheid van soorten in holtes door middel van endoscopisch onderzoek. <u>Overzichtelijke holtes (1)</u>: als tussen 1 september en 1 november bij de visuele inspectie van de holte deze ruimte volledig te overzien is, en er zijn met zekerheid geen dieren aanwezig, dan mag de holte al definitief dichtgezet worden met bijvoorbeeld stevig plastic. <u>Overzichtelijke holtes (2)</u>: als tussen 1 september en 1 november bij de inspectie van de holte deze ruimte volledig te overzien is, en er worden wel dieren aangetroffen, dan dienen alle holtes en/of andere in- en uitvliegopeningen afgesloten te worden met exclusion flaps. <u>Onoverzichtelijke holtes</u>: bij het ongeschikt maken van bomen met onoverzichtelijke holtes dienen alle mogelijke in- en uitvliegopeningen van de boom afgesloten te worden met exclusion flaps, zodat mogelijk aanwezige dieren kunnen vertrekken, maar niet meer in kunnen kruipen. De 12 vleermuiskasten van het Schwegler 1 FF krijgen een permanent karakter en blijven derhalve voor onbepaalde tijd aanwezig. Daar waar werkzaamheden in de kwetsbare perioden plaats moeten en kunnen vinden, moet het terrein voorafgaand buiten de kwetsbare periode ongeschikt gemaakt worden (zie voorschriften 14 – 40). Er worden op minimaal zes locaties takkenrillen en marterhopen aangebracht (zie voorschrift 40). Verloren leefgebieden van betreffende soorten worden minimaal 1:1 gecompenseerd (zie tabel 4). Het vangen van individuen met de daarvoor toegestane middelen (zie tabel 2) moet in de meest gunstige periode van de betreffende soorten plaatsvinden. Door weersomstandigheden kunnen de periodes afwijken. Een ecologisch deskundige moet de juiste periode bepalen. Gevangen individuen worden bij voorkeur direct teruggeplaatst, maar mogen maximaal een halve dag in soortgelijk water in opvangbakken gehouden worden. Daarna moeten deze in soortgelijk water buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden uitgezet worden. Bijvangst in de vorm van andere soorten als in deze ontheffing genoemd moet conform dezelfde eisen weer uitgezet worden. Exoten (flora en fauna) moeten op verantwoorde wijze verwijderd en afgevoerd worden om verspreiding tegen te gaan. 	Ja

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

Blad

15 van 18

<p>De alternatieve locaties, werkwijze, inrichting en planning zijn voldoende afgewogen en er is geen bevredigend alternatief.</p> <p><u>Toelichting:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het plangebied betreft een traject van ca. 6 km van rivier de Berkel tussen Lochem en Almen en is daarmee locatie gebonden. De ontwikkeling draagt bij aan het behalen van de KRW-doelen die voor de Berkel zijn vastgesteld. Het is dan ook deze locatie waar de werkzaamheden nodig zijn; er zijn geen alternatieven. De werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd, rekening houdend met de kwetsbare perioden van de aanwezige (beschermde) soorten. Waar dit niet mogelijk is, wordt het terrein vooraf op de juiste wijze en in de juiste periode ongeschikt gemaakt en natuurvrij verklaard door de ecologisch deskundige. Tot slot brengt de hermeandering met bijbehorende werkzaamheden een plus mee voor flora & fauna, ten opzichte van de huidige gekanaliseerde rivier. Daarmee hebben de aanwezige soorten in de nieuwe situatie meer mogelijkheden en kansen om uit te breiden en te verspreiden. 	Ja
<p>Het wettelijk belang waarvoor is aangevraagd zoals aangegeven in tabel 1 is van toepassing en voldoende onderbouwd.</p> <p><u>Toelichting:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De hermeandering van de Berkel tussen Lochem en Almen maakt onderdeel uit van een groter herontwikkelingsproject dat Waterschap Rijn en IJssel over de gehele lengte van de Berkel uitvoert, welke gekoppeld zijn aan KRW-maatregelen. De Berkel wordt omgevormd van een gekanaliseerde rivier tot een meer natuurlijk ingerichte rivier. Doel is een verbetering van de natuurwaarden, door de Berkel te laten functioneren als een natte ecologische verbindingszone voor waterminnende planten en dieren, en het versterken van landschappelijke kwaliteiten. Tevens biedt de herinrichting mogelijkheden om het gebied klimaatbestendiger te maken. De beoogde ontwikkeling is een maatregel die wordt genomen in het kader van de Kaderrichtlijn water (KRW). De KRW-opgave zoals die in 2010 is geformuleerd voor de Berkel is 72 ha (over 36,2 km). In de periode 2010-2015 stond voor 47 ha een herinrichting gepland (WBP 2010-2015). In die periode wordt er 44,4 ha over een lengte van 23,3 km herinrichting gerealiseerd. De Berkel voldoet nog net niet aan de ecologische doelstelling, er is dus een restopgave. 	Ja
<p>De lokale staat van instandhouding van de aangevraagde soorten blijft gewaarborgd door het nemen van de voorgeschreven maatregelen.</p>	Ja

Op basis van het voorgaande hebben wij bepaald voor welke (aangevraagde) soorten welke verbodsbepalingen worden overtreden en welke middelen hiervoor kunnen worden ingezet. Deze zijn weergegeven in tabel 1 en 2. Voor deze soorten, verboden en middelen wordt de ontheffing verleend. Dit komt overeen met de aangevraagde soorten en verboden.

Conclusie

Gelet op het voorgaande kan de gevraagde ontheffing worden verleend.

OVERIGE VERPLICHTINGEN

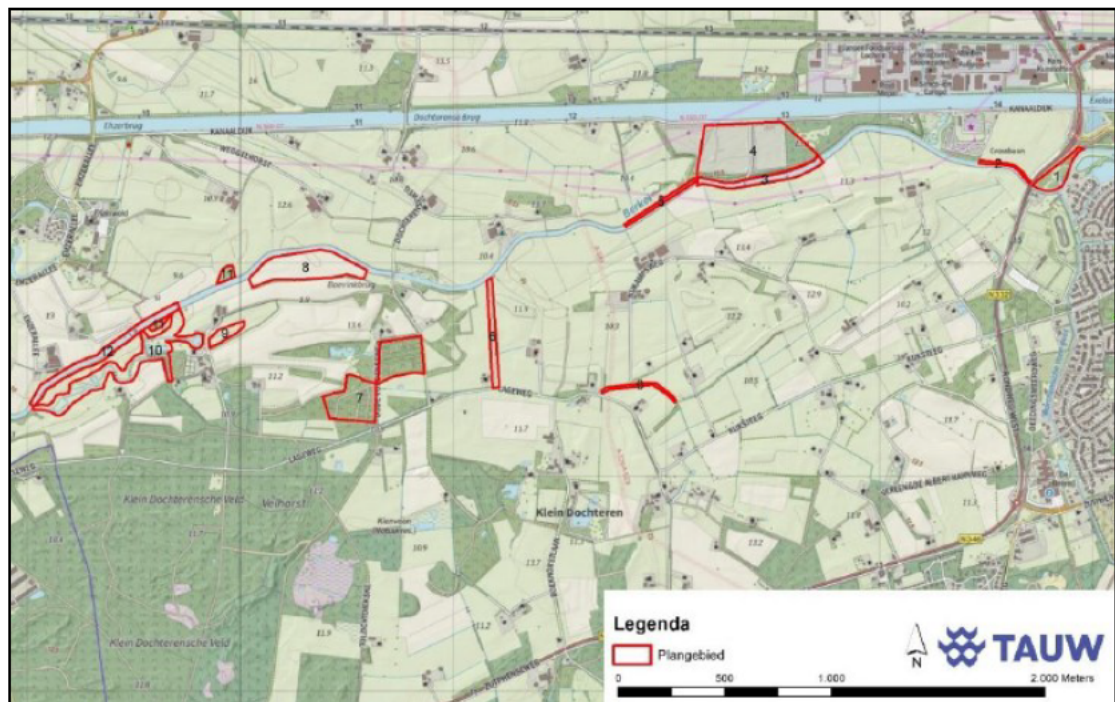
Wij wijzen u erop dat u zelf verantwoordelijk bent voor het verkrijgen van eventueel benodigde ontheffingen, vergunningen of toestemmingen op grond van andere wet- en regelgeving.

Datum
13 oktober 2023

Zaaknummer
2023-010358

Blad
16 van 18

BIJLAGE 2 – KAART PROJECTGEBIED

Nummer	Naam
1	Elzenbosje
2	Natuurvriendelijke oever bij crossbaan
3	Hoofdstroom Berkel - Slibdepot
4	Slibdepot
5	Oevers Slibdepot
6	Zuidelijke sloten
7	Rabattenbossen
8	Akker (groot)
9	Voedsel/kruidenrijk grasland
10	Oude loop Berkel
11	Bosjes langs Berkel
12	Hoofdstroom Berkel - Velhorst

Figuur 1. De ligging en begrenzing van het plangebied rivier de Berkel tussen Lochem en Almen met een lengte van ca. 6 km. Het plangebied is voor het onderzoek opgeknipt in 12 deelgebieden (weergeven in de tabel) met de hoogste potentie natuurwaarden.

Datum

13 oktober 2023

Zaaknummer

2023-010358

Blad

17 van 18

BIJLAGE 3 – MITIGERENDE MAATREGELEN (1)

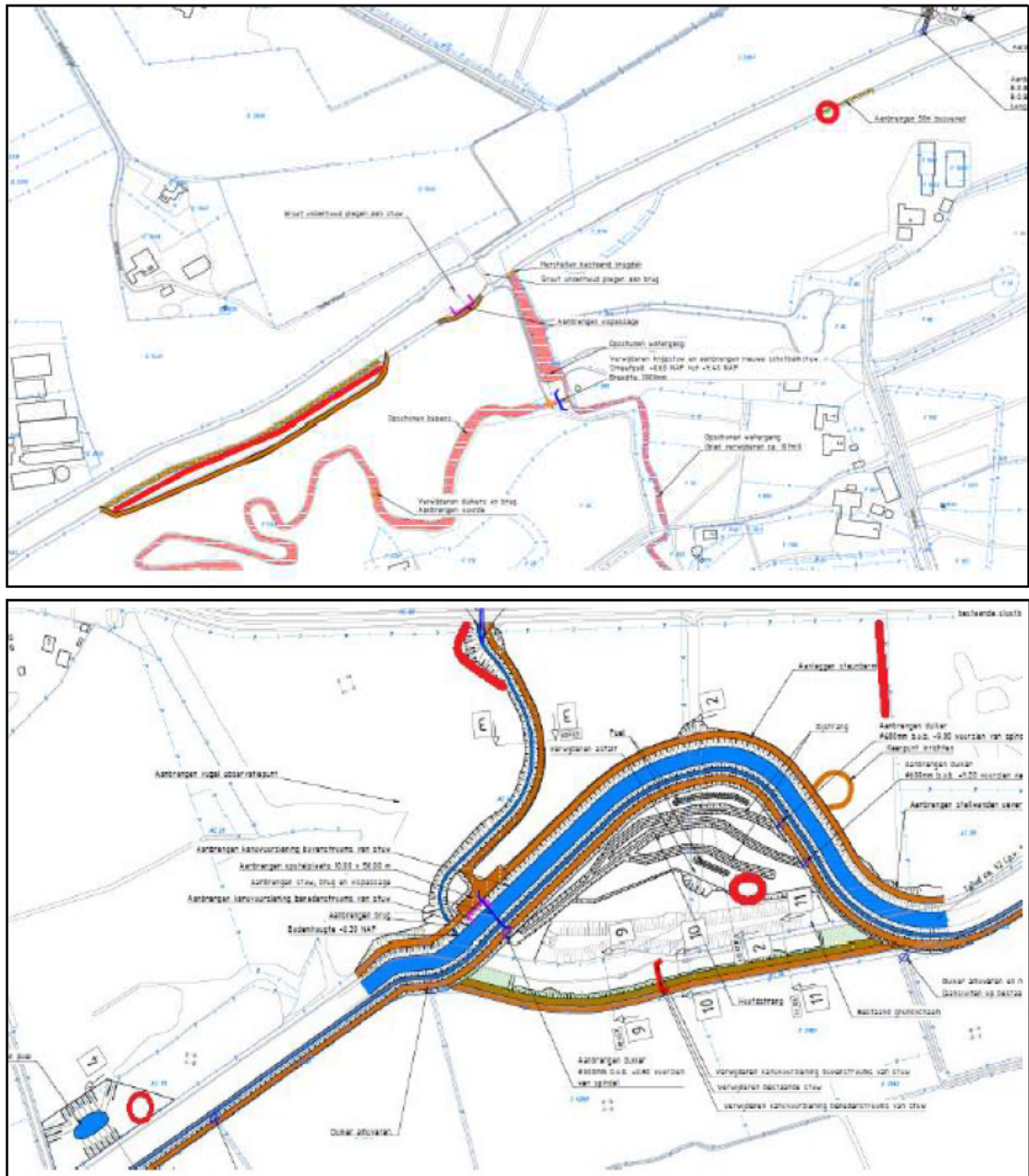
Figuur 2. De locaties van de 12 permanente vleermuiskasten van het type Schwegler 1FF (groene driehoeken).

Datum
13 oktober 2023

Zaaknummer
2023-010358

Blad
18 van 18

BIJLAGE 3 – MITIGERENDE MAATREGELLEN (2)

Figuur 3. De locaties van de 3 takkenrillen (rode lijnen) en 3 marterhopen (rode cirkels) in het westelijk (boven) en oostelijk (onder) deel van het plangebied.